

YELOD 28id NÜM: 10 TOBUL 2018 PADS: 73 jü 80

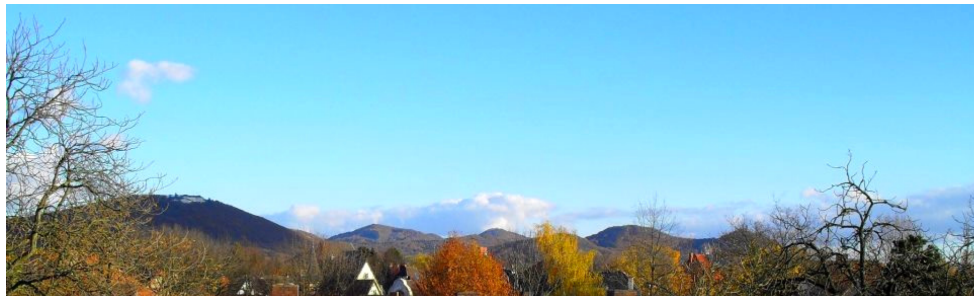
O Volapükaflens Valöpo!

Semikna jenos – e pato ün tim kritidazäla suno okömöl dönu –, das kolkömobs dinitani seimik, kel vemo desiron ad spikön ko obs – as sam reg u kardinan, ud igo papal it – dö dinäd seimik mu veütik. Suvo no fägobs saidiko ad gebön Linglänapüki u latini, sekü kod kelik mutobs steifülön ad gebön Volapüki as kosädamedöm gudikün. Ön jenets somik zesüdos, das lüspikobs dinitanis ön mod plütavik e verätik, dat no senonsös panofön. In yeged balidfovik vicifal obsik: ‚Daniil Morozov' läbiko kanom plänön valikosi ut, keli mutobs sevön dö atos. (Prüdö! binos cog.)

Ad dajonön vödemi dasamik, gased at ninädon konotili petradutöl, kel ya ipubon ün Volapükagased pro Nedänapükans ela 1936. Pö redakam nutimik fe äklülädos, das tradutan ettimik no äkanon vitön ad dasevädükön lomapüki oka, sevabo Nedänapüki. Mals tefü atos pemäkons me red.

Kisi lärnobös-li sekü atos? Balido, no spetobsös, das mastans ettimik – keninükamü el Arie de Jong it – neföro äpökons, e das mutobs kluo küpälön e gebön täläkti obsik pö vestig vödemas, gramata e vödabukas calöfikas. Telido, no sötobs leglifön dö pöks e pöls obsik lönik, ven gebobs püki at, ab juitön yofi pükavik tanamü atos. Volapük ga binon foginapük pro Volapükans valik.

Ayelo hitüp in Deutän ävamon ed äsägon vemo. Nü fluküp ekömon, juitobs blövaplömis lunik svidik. Piano dels brefikumons e neits vedons ai koldülikums. Ekö! magod fluküpik at jonon eli ‚Siebengebirge' etflanü flumed: ‚Rhein':

Flukupadelis jönik valanes vipom redakan ä cifal: Hermann Philipps

Lio spikotoy-li Volapüko ko jireg Lingläna u ko papal?

Fa vicifal: ‚Daniil Morozov'.

Ba ek Volapükanas omuton spikotön ko jireg Lingläna, u ko plin Monakäna, u ko papal, efe – sekü def kosädapüka kobädik votik – medü Volapük. Läbo pro mögäd somik hiel Arie de Jong büokälo äbüojonidükom stamädis mödik pötöfik ed äbedavobom nomis plütava spikamik.

In püks mödik pö mäniot pösodas regik u nämädi e nämäti labölas geboy subsati neyegik, kel malon buami u patöfi sublimik (*mayed*, *stim*, *süper*, *dacäd*, …), kobü pönop dalabik (*orik*, *omik*, *ofik*). Volapüko pö jenets sümik vöds patik labü poyümot: -al (u nesuvikumo: -an) nen pönop dalabik zuik pagebons. Bai vödabuks, pö lüspik i no mutoyös glömön zesüdi pönopa pösodik gramatapösoda telid, samo lüspikoy monäkani reigöl so:

ol, o mayedal!

or, o mayedal!

Too plago pönop pösoda gramatik telid pö lüspik ämoädon, lintelek: o! < äsaidon, sevabo:

o mayedal!

Pö jenets sümik medü läod-ladyek daloy fümükön kuratikumo tituli monäkana, sevabo:*o mayedal lampörik!*

Ad notodön kazeto okikis sumäti, düniäli, daloy gebön pönopi dalabik de pönop gramatapösoda balid pedefomöli:

O mayedal obik!

Ven spikoy dö monäkan ko gebäd gramatapösoda kilid, tän pla pönops dalabik natapükas, pedefomöls de pönops pösodik gramatagena manik u vomika, gebädoy tefädo foyümotis: *-hi*, *-ji*, sevabo:

nun lügik äspearikon, das jimayedal: jireg-mot ideadof,

himayedal ästadom in ‚Naharena'.

Nitedos, das in deadinun tefü ‚Jan Gerardus Carolus Pieter Peerbolte', medü el „Volapükagased pro Nedänapükans" penotüköl, pämanioton balad yela: 1898 < tiädü „Jirega kron, kanid peköseköl lestimafuliküno len Ji-Mayedal Ofa, jireg ela Nedän, fa Bünkap" (el „kanid" binon els „kanit", „lid" nutimo, el „köseköl" sinifon eli „pededietöl", präpod: „len" is kanon paplaükön nutimo dub el „lü"). Ma tiäd at klülädos, das timü lifüp ela Schleyer pö mäniot pösoda regik in vödems Volapükik, äsä in Yuropapüks mödik, pönop dalabik (*ofik*) u pönop pösodik teföl in genitif (*ofa*) pägebons. Niludo gebäd somik latikumo päfinidon in Volapük asä neverätik.

Üf ek no reigon, ab duton lü famül reigöl (as sam, binom leson), tän pagebon völ: *löpätal*. Sams:

hilöpätal: plin: ‚Hendrik',

hilöpätal lampörik (dö daledük),

Mutob begön ore, o löpätal! ad deükön leigedahäti orik! (in vödem pesaitöl vöds at päspikons pline).

→

Vöd: klatal < binon läs lezälik e tefon noe calanis neklerik, abi kleranis. Sams:

…älüikom lü ministeran, ed äsagom: „O klatal!..”,
…hiklatal: söl lebijop ‚Dr. Wilhelm Berning’…

Pla subsat: klatal, vöds votik i tefons gredätanis klerik. Sevabo ad malön papali gebädoy tituli: *saludal*, as sam:

Lebukis bofik legivomös dub nam ora, o süperal! ***hisaludale****: papal: ‚Pius’ XI pro bukem di ‚Vaticano’!*

Äsä klülädos se löpikos, vöd: *süperal* < jonidon ad mäniotön kardinalis. Ekö! sam nog votik:

Ün yel epasetiköl ‚Dr. De Jong’ elegivom cifalebukis bofik oka dö Vp. bukemes anik, ed i pösodes vemo cädikes, äsä hisaludale: papal: ‚Pius’ XI e ***hisüperale****: kardinal-tatasekretan: ‚Eugenio Pacelli’.*

Caladinit klerik löpik pamalon dub vöd: *ledinit*. Kluo lüspikots sököl mögons:

or, ol, o ledinitan!
or, ol, o ledinital!

Fikulos ad fümükön kuratiko, vio tituls at distons de od, bi in vödems dabinik te vöd: ledinital (tefü lebijop) äkomädon. Binos nitedik, das läod: ledinitik < äfümeton subsatis, kels sinifons u pädanis, u bijopis, vüo mäniot kleranas dinita löpikün äkoedon gebädön muamafomi tefik (Deutänapüko: ‚Hochwürdigsten’). Sam:

kardinal-tatasekretan ***ledinitikün****.*

Büocedob, das el *ledinitan* kanon jonidön as lüspikot plütik lü pädan komunik, ed el *ledinital* as vöd, kel tefon kleranis ko gredät no donikum ka bijopik.

Bai vödabuks e vödaliseds calöfiks, sit komplitik vödas labü stamäd: -cäd- < tefü noubans dabinon. Plago jenöfo etas te vöd: *cädan* (leigasinifavöds mögik: *lebenomotedikan*, *nouban*, *raistokratan*) < pägebon. Ye kanoy niludön plänedis luveratik, sevabo:

ol, or, o cädal! (lüspikot muvemo veitöfik ma siäm, tefon raistokratani alik),
cädasöl (lüspikot plütik lü nesevädikan alik),
cädaläd (lüspikot plütik lü läd, ü vom ematöl),
cädalädül (lüspikot plütik lü lädül, ü vom no ematöl),
dacädal (tefon regi, lampöri),
ol, or, o lecädal! (tefon plini, davälaplini, ledauti),
dalecädal (titul lampöra).

Somo Volapük gevon lüspikoti pötöfik tefü gredätan alik neklerik u klerik. Lüäl raistokratik somik Volapüka binon töbo plänovik. Ba bevü doküms posbinota namapenädik ela Arie de Jong lekoned jenavik nefinik dö kläns dremälabik kura regäna Nedänik ädabinon-li? Alo nu laboy vödastoki zesüdik ad tävön lü kur alik ed igo lü kuriad di ‚Roma’. ■

MILAG.

(‚THE MIRACLE')

Fa ‚Frank Roger', ini Volapük petradutöl fa ‚Hermann Philipps'.

El Robert äseidom väri labü vat sui tab fo ok, äseidom oki ed äfärmükom logis. Änatemom dibätiko ad leadön takädikön löliko koapi oka. Öneodom leküpäli lölöfik oka ad leadön plöpön sperimänti. Lunüpo istudom teori; nu ävilom jenöfükön oti. Öbinosöv benosek mu veütik, if üplöpomöv ad koedön vati rivön kukapüni teiko dub viläl.

Änatemom nevifikumo, leküpäl oma ävedon dibätikum. Äneletom sienami alik züöpao, bi ökanonöv tupön sperimänti. Tiko äfomälob väri, e ven äsenälom blümi, äprimom ad vamükön vati. Kodü soziat fomäloda omik ko vär su tab, vamot vata in vär söton leigön ad ut gemaga in tikod oma.

Piano ägretikumom vamoti, jü vat ärivon kukapüni. Äloegom ed älielom vapikön oni in fomäl oka. Va atos ijenon-li id in vol jenöfik? Ün timül at sperimänta no äkanom maifükön logis diseinü vestig, bi atos önosükonöv dunädi ed ösävöladükonöv dini lölik. Te äkanom spelön gudikünosi.

Posä dunäd ifinikon, ätakädom. Ibinos vemo töbik. Fino ämaifükom logis ad tüvön seki sperimänta. Ad süpäd mu vemik oka, vär ävagon. Va vat ikukon, jüs ivapikon-li löliko? Plän at ämögon. Ön jenet at vär äsöton nog hitön vemo. Äkontagom oni, ab vär äkoldon. Bisarö! Lio vat inepubon-li? No ätuvom pläni.

„Ba sötob steifülön dönu osi", ätikom. Ägolom ini kvisinöp, äfulükom dönu väri, ed ägepladom oni sui tab. Täno äfärmükom logis ed äblümükom oki ad dönuön sperimänti. Atos äbinon din mu veütik.

Ven leküpäl oma irivon nivodi zesüdik, ädadunom dönu dunädi. Äseadom nenmufiko, logs omik äfärmons, äplödakipom noidis valik. Ün timül seimik tio eslipikom, läbiko ye ökanom tadunön drani at. Öriskädükosöv dinädi lölik.

Ämaifükom logis, ed älogom, das vär nog äfulon – ab vat icenon ad vin! Jeko e nekredölo ätovom väri ed älülogetom vini, e leno äkanom suemön utosi, keli ijenon. Dönu sperimänt älabon seki no pespetöli, atna ye ön mod mu dastunüköl. Va ituvom-li fädo metodi ad ceinön stöfi? Dastun kion! Ömutom dönuön votikna sperimänti ad gevön oke fümi, das atos no äbinon jenot te balnaik.

„Godö!" ätikom. „Mutob dokümön duinodi at, pübön penoti dö on. Ofamikob in vol nolavas necalöfik: ‚Robert Stanway': man milagis duinöl!"

Ädopladom väri, ed äsenölo feni dub späriments tel et pekodöli, ädälom oke ad slipikön pianiko.

* * *

→

De tärat jiel Sylvia äkanof lögon matani oka in gad. Älabom-li dönu slipüli poszedelik? Slipüls oma ävedons ai lunüpikums e suvikums. Klülo äbäldikom, too äcedof, das älifädom slipölo timi tu mödiki. Ba sötof spikön dö atos ko om. Säkäd fe äbinon, das no igo äsevedom atosi; ai älabom kodülis: lemu äfenom, igebädom viläli so mödiki tefü „sperimänts nolavik”, e ret, e ret, ab jenöfo tio neföro älüvom gadastuli okik.

Bü minuts anik igifom vati ini vär okik, e täno iglömom osi. No igo iküpom, das possonil oka ivagükom väri ed igepladom oni sui tab. Ven el Robert igalikom, igolom ini dom ad fulükön dönu väri, ed täno otos ijenon. Dönu no iküpom, das el Jimmy smalik ikömom lü tab ed imostürom vati.

Äsagof possone oka, das no plu ötupomös lefatüli, ed änügifof vini ini vär pro himatan okik. Äjinos ga, das alo vat no änitedon omi; el Jimmy pu no pablufodom-la ad drinön vini, bi isagof ome vemo kleiliko, das at no binon drined pro cils. Fe el Robert islipikom dönu, e latikumo, posä igalikom, ätovom väri ed älülogetom oni, äsva neföro ilogom-la vini büo.

Kis äreifon-li omi? Sis plödüdünstad gölik oka äkösömom ad labön slipülis poszedelik, ab nu ädulons tio dü laf delas omik. Ömutof spikön dö atos ko om; sevabo sosus ügalikom: bi iküpof, das islipikom dönu, nendoto „vemo efeniköl” demü kod seimik. ■

Vödeds nekösömik anik in konotil löpik pegeböls:

leküpäl Konzentration, concentration (mental);
nolav necalöfik Grenzwissenschaft, fringe science, scientia marginal;
plödüdünstad Ruhestand, retirement, retiro;
reifön *lov.* widerfahren (jmdem), happen (to sb.), evenir (a);
sävöladükön *lov.* entwerten, to render invalid, depreciar;
tärat Terrasse, patio, terrassa.

Koräkots tefü konotil sököl tiädü „Jevod”:

1. **ti** → tio: Ma „Vödabuk Volapüka” el ti binon präpöd. Is ye pägebon as ladvärb, äsä in Vöna-Volapük ed in pläns gölik fa el Arie de Jong.
2. **pisimöla** → Atos binon geb ma pükalön Nedänapüka (‚bezoomd’). Sinif värba at voiko binon Deutänapüko: ‚mit einem Saum umgeben’ = züon (bosi) me sim. Gudikumo: „… labü buegs gravik bofaflano, …”
3. **tegasail** → kapüt (binü sailastof). Atos binön vöded vödiko petradutöl de ‚dekzeil’ Nedänapükik.
4. **bal ed it** → bal / balik. Atos binon pükalön Nedänapüka (‚één en zelfde’). Gudikumo: „… me loged balik, äso in glut leklära bal …”
5. **drenölo** → lerorölo. Ön jenet at cils bo no älabons timi ad drenön.
6. **sail** → kapüt.
7. **detanam** → nam detik. Atos binon tradut vödik ela ‚rechterhand’ Nedänapükik.

Jevod.

Fa ‚Cyriel Buysse', Se *Volapükagased pro Nedänapükans,* 1936.

Ebinos jenotil brefüpik äfäküköl…
In zänod lesüta brefobüo pinätüköla cils kil äjäfons me pledam in sab. Nog logob vemo kleiliko onis valik kil fo logs oba, e jinos lü ob, das obleibob ai logön onis, leigoäsä omemob i dü lifüp lölik oba süfüli, kel äfovon, …

Balidan äbinon jicil äläböl lifayelis jöl u zülis, logodili pupa rosadaredik labü logs kleiliko blöviks e hers blägik, kels älagons ön brul slapik in nük e zü cügs ofa; täno hiput labü lifayels lul u mäls: bigik, redik ä blonik ko bos benognoma, in blitil gedik, pinägedöl ed isleatöl okik, kel äbinon mödo tu veitalenik e mödo tu gretik, kel päkipon löpo dub blitipolians vorik, kela knops noleigik ti [1] ärivons jü jotils rovik oma; e fino putül, äläböl ba bäldoti mö yels bal e lafik, nog piklotöl me juüpil, ed äkropöl in sab: manil smalik plitülik labü logs sapik gretik e kapil klöpik ko herem blonik go feiniko fridik.

No sevob plu pledi ut, keli äpledons. Bo no pledi seimik; bo äzimufons te in sab me namils miotik okas ed äbunilons in sviet sola, ed äjuitons, äsä nimils smalik libik, florüpaluti flifädik sofik. Nek äküpälon ad ons: äbinos, äsva belödans valik vilagüla smalik islipülons ün vam zedela, äsva ludomils nemödik me zem pivietüköls pilüvons: ludomils, kels ätopons len flans bofik vega stedik nenfinik me buegs gravik pisimöla [2], kel äzugon de zif fagik bal lü votik.

Te in jad su bam fo lulotidöp balik vilagüla, ob it ifeniköl dub saikulam lunik oba islipülob boso. Ibevegob ün mayuladel magifik vamik et ya milmetis foldeg; ömutob sio bevegön nog mödoti leigik, büä örivob zeili lespata obik. Islipikob boso, labölo kubiti su stutöm bama, ko logs färmik, tü tims lunomik nog sugölo nentikiko lefogili smoka se pipil Linglänik braunik brefik oba. Saikul oba, saikul glorik oba ästanon, äsä dogil fiedik, näi ob.

Luvokäds vemik, leror, drenam süpiko jeikons galio obi. Löjutedob, ed, äso in lit leklära, logob süfüli, kel koedon dremälön obi sekü naudod.

Niliküno fo ob, in zänod lesüta, us, su plad it, kö änu cils äpledons, nu fledavab geilik, vetik, me tegasail [3] dofik petegöl lüvabon sofiko kledölo love sab livetik. E, me loged bal ed it [4], äso in glut leklära bal ed ita [4], du nams dremöl oba pedons ta tämeps oba e mud oba lemaifikon sekü dredäl nen fäg ad vögön me ton alseimik, logob: veigotani vegöma slipölo eteniköli dis tegasail [3], cilis bäldikün bofik drenölo [5] efugölis flanio, e smalikani ai takedo laipledöli in sab nen seved riskäda jeikik. No labob igo timi ad löjutedön: ekö! jevod dovegon cili!

Ab nö!… no dovegon oni! Ün timül ot, das pölacedob ad bekomön süfüli ledredodik at, logob, das nim gudik, ba dü foldil sekuna, flegon kapi oka lü cil, äsvo ad besmeilön oni, e täno, das deädölo veitiko lögis oka, lovegolon nevifiko ko vab, nes kontagön oni.

→

Lenoid, laramavokäds, yans, kels vemiko pamailetirons, mens, kels lüjutedons. Jipul e hipul drenöls sekü liliflaps; e vom, kel sovadiko rönöl, lösumof cili yunikün no peviodöli. E täno veigotan, kel dub noid vutik egaliköl, bunom de vab oka, e, pluuneplu sevedölo utosi, kelos ma ced oma ejenon, vemiko blasfämölo primom ad flapön me bat jevodi oka.

Pas täno labölo drenis in logs lübunob. Senälob, das kanoböv peidön mani et. Ab, igo büä binob nilü om, e nes kanön suemön, vio atos jenon, senälob süpiko, das binob takedik e sofälik. E binos i me vög sofik takedik sekü gud e rekosil, das ob, seidöl dü timil pülik nami obik sui brad omik, sagob:

„O flen! no flapolös buiko nimi et! kömolös buikumo ad drinön kobü ob väreti bira!"

Güflekom oki, stopedom ad flapön, e lülogom obi me logs mikonfidik, nog flamülöls sekü zun. E, bevü obs, ünü tim leklära, bos jenon, bos dramatik no pekleilüköl e no kleilükabik. If nog flapom, if flapom nog balna nimi me bat, täno obunob sui om, odojedob omi ta glun, opeidob omi. Senälob osi; atos binon fümik. If no plu flapom, opardob ome vali, e senälob, das uduinob duni gudik, das sofäl oba usüükon in ladäl oma balidnaedo ün lif oma klienüli guda e menäta, kel ün fütür nog suvo osüikon dönu.

No plu flapom… ereidom in nid bisarik logeda obik utosi, kelos mifätiko ojenonöv. Esenälom in lan krüdik oka, in kontag kesenäla klänik, sofäli e pieti, kels süikons se lan obik. O! si! süpo evedom vemo gudik ä sofälik; jedom bati oka disi sail[6] e stöpom vabi oka.

Güflekob obi, vokob us in runäd pöpa jilulotidöpani. Bonedob ofe väris tel labü bir. Täno golob lü jevod, gleipob kapi pedonioflegöl onik vü nams bofik oba, e röbülob löfülölo oni, röbülob oni ko fäkam ninälik.

„O veigotan! no dalon-li getön mödotili vaena?" säkob. „If plüdol, o söl!" man gespikom, äso jemölo.

Ekö! vom kömof ko värs. Lenjoikobs väris. Begob ofe pori vaena pro jevod. Blinof oni in bäset tuigülik.

Veigotan sästömom nime fräni. E du jevod fidon se detanam[7] obik, lairöbülob oni me nam nedetik obik, flomi onik e giomi onik. Dunob osi nevifiko, sofiko, me röbüls lunik ai dönu padunöls, ed ainog dönu röbülölo topis ot; e süpo, patumütölo dub fäkam, fopiko primob ad drenön. No kanob taetön drenis oba, flumons to steifs valik oba, flumons, e mutons flumön, falons äs dav sofik love granils lätik, kelis nim gudik dasmeilölo me lips kobosukon se nam oba.

Ekö! binos finik. Bäsetil binon vagik, man fimükom dönu fräni, e vab movabon. Lütenükob veigotane nami, in kel klänedob franis tel.

„Ekö! ad drinön nog väreti dü vegam". Man äbinom so fäkik, das no plu äkanom spikön. Te loged ädanon obi.

Ebleibob stanön nog dü pülatimil ad loegön motävön omi.

Dü timül niludo bos ebinon in stad negudik, ibä pos degat stepas estöpom dönu jevodi, ed ebunom se vegöm. Elogob, das äxamom yokädi, e das ävotükom seimosi ota. E, ven atos äbinon finik, büä dönu äkripom disi tegasail [3], eröbülom pülatimilo nimi in giom, ed enokom su särvig me nam flenöfik. Pos atos exänom dönu ini vab, e disaü sail [6] eloegob pasesteigön bati, me flapül nelaodiko frediko tonöli in lut löpo sus jevod, as kuradükam jelöl, as kanit…

E ko seif sädredikama emogolob täno. ■

NUNS DÖ VOLAPÜK IN BRASILÄN (6).

Se ‚Germania – Deutsche Zeitung für Sao Paulo und Rio de Janeiro'.

Liman Brasilänik Volapükagrüpa pö ‚Facebook': ‚Matheus Kaufmann' esedob redake yegedis anik se gased Deutänapükik: ‚Germania'.

1888 mayul 5.

Volapük. In Petersburg wuchs während des letzten Jahres die Zahl der Abonnenten auf Volapük-Zeitschriften so sehr, dass die Censur darauf aufmerksam wurde. Bis dahin waren die Volapük-Journale frei passirt, jetzt beschloss die Censur, weil keiner der Censoren die Sprache kannte, die Anzahl der in's Land kommenden Zeitschriften dadurch zu beschränken, dass sie dieselben in die Reihe der verbotenen Journale aufnahm, so dass jeder Abonnent die Journale nur auf eine besondere Bittschrift hin erhalten konnte. Bald wurde indess die Zahl der Bittsteller so gross, dass man es nicht für möglich hielt, jedem eine besondere Erlaubniss zu geben. Um dem Uebelstande abzuhelfen, beauftragte schliesslich das Censur-Comité einen Censor, Volapük zu lernen. — Seit einigen Wochen hat derselbe seine Thätigkeit begonnen und die fremden Volapük-Zeitschriften finden ungehinderten Eingang.

Volapük. Dü yel pasetik tö ‚Peterburg' num lebonedanas gasedas Volapükik so vemo ägretikumon, das sänsuranef äküpälikon dö atos. Büo gaseds Volapükik äkanons pagetön leliviko, ab nu – bi nonan sänsuranas äsevom püki – sänsuranef äsludon ad miedükumön numi gasedas ini län kömölas dub lasumam otas ini klad gasedas proiböl, sodas lebonedan alik äkanon getön gasedis te medü begapenäd patik.

Suno ye num begapenädanas gretikon so vemo, das no plu älecedoy osi mögiki ad gevön alane däli patik. Ad moükön mistadi at, fino sänsura-komitetanef äbekomiton bali sänsuranas ad lärnön Volapüki.

Bü vigs anik otan eprimom calajäfi oka, e Volapükagaseds foginik nu kömons ini län nen nelet.

Fövot ofovon.

VICIFAL: ‚DANIIL MOROZOV' ETUVOM PÖKIS IN GASED SETULA.

Ekö! is binons koräkots tefik:

Pad: 70, setem 7^{id} donao: I asked → äsäkob;
kedet 4^{id} donao: labü bäldoti → labü bädot;
kedet 17^{id} donao sotöb → sötob.

Pad: 72, dis suspenäd: „1887 setul 10“**:** profesoran → profäsoran. ■

